

การบูรณาการการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

An Integration of winning People's Heart in Buddhism

ผู้วิจัย

ชินชัย แก้วเรือน¹

อาจารย์ที่ปรึกษา

พระมหาดวงจันทร์ คุณุตติโล, ดร.²

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ราชวัตร³

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการครองใจคนตามศาสตร์สมัยใหม่ 2) ศึกษาแนวคิดหลักการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา 3) บูรณาการหลักการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

การศึกษาพบว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชอบการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีแรงขับเคลื่อนภายในจิตใจที่แสดงออกมาเป็นความอยากได้ ไม่พอใจเมื่อมีสิ่งเร้า พร้อมเกิดการเบียดเบียนกัน กลายเป็นปัญหาที่สร้างความอ่อนแอภายในสังคมมนุษย์ ที่สำคัญการคือมนุษย์ต้องมี “ผู้นำ” และ “ผู้ตาม”

ผู้นำและผู้ตาม ต้องมีพฤติกรรมที่น่าศรัทธาเลื่อมใส มีความรู้ความสามารถทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้านการจูงใจและบุคลิกภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเอง ใช้อำนาจหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมนำและตามบุคคลได้ทุกระดับ แก้ปัญหาได้ทุกสถานการณ์ มีความสามารถในการ “ครองตน” บริหารตนเองให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดมุ่งผลสำเร็จ “ครองคน” โดยใช้ทักษะการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรมชาติ คือ ต้องมองคนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น “ครองงาน” คือจัดความจำเป็นของงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การจนสำเร็จอย่างสมบูรณ์โดยการบูรณาการนำทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่มาเปรียบเทียบและปรับใช้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : การบูรณาการ, การครองใจคน, ศาสตร์สมัยใหม่

1 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The research title “An Integration of winning People’s Heart in Buddhism” has 3 following objectives 1) To study theories concerning leader and their principles of winning people’s heart on modern science 2) To study concepts and principles of winning people’s heart in Buddhism and 3) To integrate the principles of winning people’s heart of both Buddhism and modern science

The fruits of study found that the leader’s behavior and knowledge as well as ability have to be respected and accepted as well as be followed by other people and organizations. He has to be confident in himself for various problems solution, and also has to be leader of different levels of person in all situation of problem solution, The leader must manage himself to achieve the highest goal of working in everyday life and he can run daily life activities successfully, he realizes

Keyword : Integrating, winning People’s Heart , modern sciences

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันได้ประสบปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการลักขโมย ปัญหาคุณภาพชีวิต และปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญในเรื่องของวัตถุมากกว่าจิตใจ เกิดภาวะติดหลงใหลระแสวัตถุนิยม (Materialism) จนเกิดค่านิยมในเรื่องของการใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย และมีบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อย ที่หลงติดมัวเมาในการบริโภคจนเกินดี ภาวะดังกล่าวได้ส่งผลต่อโครงสร้างสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิม เป็นลักษณะของสังคมแบบบริโภคนิยม (Consumerism) มีกระบวนการโฆษณากระตุ้นให้เกิดการยึดติดเพื่อการเสพบริโภคในวัตถุมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้ละเลยคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาด้านจิตใจ มนุษย์ในสังคมจะมีความสุขอย่างแท้จริงได้ต้องดำเนินชีวิตถูกต้อง ดีงาม คือ ต้องปฏิบัติถูกต้องต่อชีวิต

ตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต่อเทคโนโลยีต่าง ๆ การดำเนินชีวิตมอมในแง่หนึ่งก็คือ การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยแสดงออกเป็นพฤติกรรมทางกายบ้าง ทางใจบ้าง เรียกว่า ทำ พูด คิด การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดีก็คือการรู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักคิด หรือที่เรียกว่า ทำเป็น พูดเป็น และคิดเป็น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการรู้จักดำเนินชีวิต แล้วคิดอย่างไรจึงจะเรียกว่า การรู้จักคิด หรือคิดเป็น สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน บทบาทและหน้าที่ตลอดการดำเนินชีวิต ความอ่อนแอทางด้านจิตใจมักทำให้เกิดการหวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุทางอายตนะทั้ง 6 โดยง่าย เนื่องจากขาดทักษะในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จึงทำให้เพลิดเพลินหลงติดในอารมณ์ สิ่งยั่วยุต่าง ๆ เกิดความรุนแรงในความคิด เช่น อารมณ์ฉุนเฉียว โกรธ เกลียด หงุดหงิด เบื่อหน่าย ซึมเศร้า

ท้อแท้ ลับสน วอกวน และฟุ้งซ่านรำคาญ การพัฒนาความสามารถทางสังคม ความคิดอ่าน ความพยายามเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์วิกฤตที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตลอดจนเป็นความสามารถที่จะส่งเสริมสุขภาพของบุคคล และชุมชนด้วยสิ่งที่จะต้องได้รับพิจารณา ก็คือ ทักษะชีวิตที่เป็นแกน (core life skill) หรือ ทักษะชีวิตพื้นฐานซึ่งจะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มนุษย์มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอยู่ด้วยกันเป็นหมู่คณะไม่สามารถจะอยู่โดดเดี่ยวได้ ในสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในฐานะต่าง ๆ ทั้งในด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน เป็นต้น เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมใหญ่และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา บางครั้งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาการละเมิดสิทธิ ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากการขาดกัลยาณธรรมเป็นประการสำคัญ

คำว่า “กัลยาณธรรม” แปลว่า ธรรมอันงาม 5 ประการ คำว่า ธรรม หมายถึง สภาพที่ทรงหรือดำรงรักษาไว้ ในที่นี้หมายถึงส่วนที่ดี มี 5 ประการคู่กับศีล 5 เรียกว่า กัลยาณธรรม จึงมีความหมายว่า ธรรมอันงามเป็นเครื่องบำรุงจิตใจให้งดงาม สร้างอริยาคันถ์ที่ดีและประณีตศีล เป็นเหตุให้งดเว้นทำสิ่งที่เป็นโทษ ถ้ามีเพียงศีล ก็มีเพียงการงดเว้นจากโทษ แต่ยังไม่

ไม่ได้ทำความดีอะไรให้กับตัวเอง ต่อเมื่อมีธรรมอยู่ด้วยจึงจะเป็นเหตุให้ทำความดี เช่น รักษาศีล ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตจึงได้ชื่อว่ามีเบญจกัลยาณธรรม ไม่ต้องสมาทานศีล เพียงแต่ปฏิบัติอบรมปลูกฝังให้มีขึ้นประจำจิตใจด้วยตนเองก็พอ การพัฒนาตนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลนั้น ๆ กระบวนการพัฒนาจะเริ่มต้นและดำเนินไปได้ จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและอิทธิพลจากภายนอกเป็นแรงผลักดันหรือเป็นปัจจัยก่อตัวพัฒนาเป็นแนวคิด ทศนคติ ค่านิยม กรอบความคิด จำเป็นที่จะต้องประกอบด้วยการรับรู้อย่างถูกต้อง นำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยจะต้องเรียนรู้และเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หลักพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่มุ่งคุณค่าทางปัญญา เป็นสำคัญถือเอาประโยชน์ จากกฎธรรมชาติ การดำเนินชีวิตโดยวิถีทางการนำความรู้จากกฎธรรมชาติมาใช้เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติ

หลักการคำสอน จึงสนองตอบความต้องการทางปัญญาด้วยแนวทางการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องสมบูรณ์พร้อมทั้งกายใจ มีความสุขทั้งปัจจุบันและอนาคต ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เพื่อการดำเนินชีวิตของคุณุศล หรือผู้ครองเรือนหรือประชาชนในสังคม เพื่อเสริมสร้างความดีงามแก่ชีวิตและสังคมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามธรรมชาติและหลักพุทธธรรม ในการดำเนินชีวิตของบุคคล มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม และกัลยาณปัญญา ให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี คือมีกัลยาณมิตรจะทำให้ทุกคนเป็นกัลยาณชนของสังคมได้อย่างมีความสุข ในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นประโยชน์ต่อ

ชาวโลกอย่างยิ่ง แต่ก็ยังมีปัญหาว่าหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ นั้นมีความละเอียดมากยากที่จะศึกษาให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจ ในจริตของตนเองที่สามารถจะรู้หลักธรรมเหล่านั้นได้ หลายคนอาจจะรู้สึกกังวลใจว่าควรปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใดบ้าง เพราะไม่สามารถที่จะแยกแยะอะไรได้ว่าควรจะทำอย่างไรให้เกิดความสุข ดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างถูกต้องปฏิบัติถูกต้องต่อชีวิตตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อสิ่งแวดล้อม

พระพุทธศาสนากับสังคมไทยมีความผูกพันกันมานาน อิทธิพลของแนวคิดทางพระพุทธศาสนาปรากฏในชีวิตของคนไทยพระพุทธศาสนาซึ่งเปรียบเสมือนสายน้ำหรือเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตจิตใจของคนไทยมายาวนานมันคงแน่วแน่ไม่สามารถแยกออกจากรากได้เลย ในสังคมไทยปัจจุบันเราต้องการบุคคลที่เป็นแบบอย่างซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะสังคมปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นยั่วยุให้คนล้าไปในทางที่เสื่อมเสียเป็นอันมากควรมีบุคคลที่เป็นตัวอย่างเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เป็นผู้มีความประพฤติสามารถนำพาหมู่คณะให้พ้นภัยได้ **การครองตน** เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีเป้าหมายตั้งตนอยู่ในคุณธรรม **การครองคน** เพื่อการเข้าใจผู้อื่นและปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบตัวได้ และ **การครองงาน** เพื่อการสร้างความรักความสามัคคีในองค์การและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน รวบรวม หลอมรวมหลักธรรมการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา มากกว่าหนึ่งหลักธรรม เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในการครองตน ครองคน และครองงาน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยึดเป็นหลักใน

การดำเนินชีวิตในสังคมในปัจจุบัน และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อทุกคนในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ในโอกาสต่อไป.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการครองใจคนตามศาสตร์สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวคิดหลักการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเป็น การวิจัยเชิงพรรณนาใช้ เอกสาร (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (primary source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539
2. รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (secondary source) ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส เอกสาร ตำราอ้างอิง ภาวะผู้นำของทฤษฎีผู้นำ ทฤษฎีลักษณะผู้นำ ทฤษฎีการเป็นผู้นำในองค์กร ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป นำประกอบเป็นแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
3. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตารางเปรียบเทียบ
4. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

การครองใจคนเป็นกระบวนการพัฒนาตนเอง พัฒนาคน และพัฒนางาน อันเป็นฐานที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดี ก่อให้เกิดความก้าวหน้าที่ยั่งยืนต่อตนเอง ต่อผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน และต่อหน้าที่การงานที่บุคคลจะต้องลงมือปฏิบัติ

ตามศาสตร์สมัยใหม่ เป็นความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการที่ถูกกลั่นกรองมาแต่อดีต ที่นักคิดทั้งหลายผ่านการลองผิดลองถูก ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม เมื่อประมวลหลักการครองใจคนตามแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ของนักปราชญ์จนได้แนวทางในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งอาจสรุปในเชิงแบ่งวิธีเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. **การครองตน (Managing Self)** เป็นความสามารถในด้านการบริหารจัดการตนเองมุ่งสู่ผลสำเร็จ การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองกล้าเสี่ยงไม่ทอดทิ้ง รู้ขีดความสามารถและศักยภาพของตนเองดีโดยนักวิชาการหลายท่านมักเรียกขานนี้ว่า “มีความเข้าใจในตนเอง” โดยสังเคราะห์วิธีการครองใจคนได้แก่

ด้านการครองตน				
1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความ รับผิดชอบ 1.1 มีความ วิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่ ความรับผิดชอบ 1.2 มีความ ตั้งใจที่จะทำงาน ในหน้าที่ให้ได้ รับความสำเร็จ ด้วยตนเอง 1.3 มีความ อดทนไม่ย่อท้อ ต่อปัญหา อุปสรรค 1.4 มีความ รับผิดชอบ ต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น	2. การประหยัด และเก็บออม 2.1 รู้จัก ใช้จ่ายตาม ควรแห่งฐานะ 2.2 รู้จักใช้ ทรัพย์สินของ ทางราชการให้ เป็นประโยชน์ และประหยัด 2.3 รู้จัก มัธยัสถ์และ เก็บออม เพื่อ สร้างฐานะ ตนเองและ ครอบครัว 2.4 รู้จัก ดูแล บำรุง และ รักษาทรัพย์สิน ของตนเองและ ส่วนรวม	3. การรักษา ระเบียบวินัย และเคารพ กฎหมาย 3.1 เป็นผู้ รักและปฏิบัติ ตามระเบียบ และกฎหมาย ที่กำหนดไว้ 3.2 ประพฤติ และปฏิบัติตน อันอาจเป็น ตัวอย่างแก่ บุคคลอื่น โดยทั่วไป 3.3 เชื้อพียง และให้ความ เคารพต่อผู้ บังคับบัญชา 3.4 เป็นผู้ ตรงต่อเวลา	4. การปฏิบัติ ตามคุณธรรม ของศาสนา 4.1 ละเว้น ต่อการ ประพฤติ ชั่วและไม่ลุ่ม หลงอบายมุข 4.2 เอื้อเพื่อ เผื่อแผ่ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม 4.3 มีความ ซื่อสัตย์ สุจริต ต่อตนเองและ ผู้อื่น 4.4 มีความ เมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี ต่อบุคคลอื่น โดยทั่วไป	5. การมีความจงรัก ภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 5.1 ส่งเสริมสนับสนุน ระบบประชาธิปไตย และปฏิบัติตามนโยบาย ของทางราชการและ รัฐบาล 5.2 เข้าร่วมในศาสนกิจ และทำนุบำรุงศาสนา 5.3 ปฏิบัติตนเป็น พลเมืองดี เช่น บังคับ ประเทศ เสียภาษี เคารพ กฎหมาย 5.4 มีความจงรัก ภักดีและเทิดทูนในสถาบัน พระมหากษัตริย์ เช่น ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามพระบรมราโชวาท หรือเข้าร่วมพิธีใน โอกาสสำคัญอย่าง สม่ำเสมอเป็นกิจวัตร ปกติ เป็นต้น

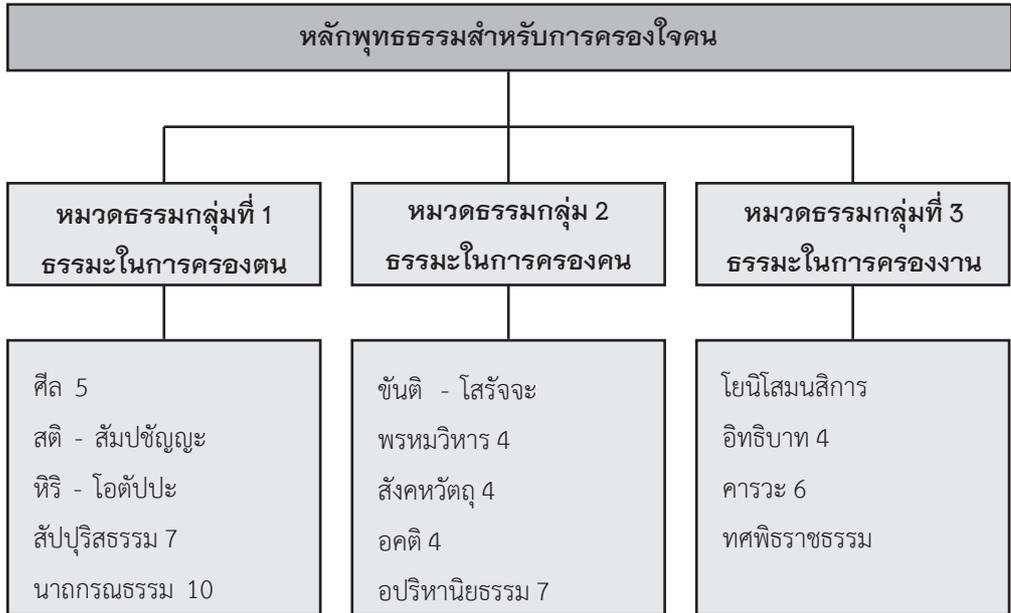
2. การครองคน (Managing others) ทักษะความรู้ในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาและความสัมพันธ์ทางสังคม มีความสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ มอบหมายงานให้ตรงกับทักษะ ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติแต่ละคน ให้รางวัลตามผลงานที่ปฏิบัติโดยนักวิชาการหลายท่านเรียกข้อนี้ว่า “มีความเข้าใจผู้อื่น”

ด้านการครองคน				
<p>1. มีความสามารถในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้มาติดต่อ</p> <p>1.1 เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี</p> <p>1.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น</p> <p>1.3 กล่าวและรับผิชอบในสิ่งที่ได้กระทำ</p> <p>1.4 มีน้ำใจช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน</p>	<p>2. มีความสามารถในการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความช่วยเหลือ</p> <p>2.1 ให้ความเห็น ปรีกษา และเสนอแนะในงานที่ตนรับผิดชอบ</p> <p>2.2 การมีส่วนร่วมในงานที่รับผิดชอบ</p> <p>2.3 ยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน</p> <p>2.4 มีความสามารถในการคิดและเสนอเหตุผล</p> <p>2.5 สามารถปฏิบัติงานเต็มที่ตามความรู้ความสามารถ</p> <p>2.6 เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น</p>	<p>3. ให้บริการแก่ผู้มาติดต่องานด้วยความเสมอภาค แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์</p> <p>3.1 มีความสำนึกและถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องให้บริการ</p> <p>3.2 ช่วยเหลือแนะนำในสิ่งที่ดี ตลอดจนให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์</p> <p>3.3 ให้การบริการด้วยความเต็มใจ และเสมอภาคกันทุกระดับ</p> <p>3.4 มีอัธยาศัยดี เป็นกันเอง และสุภาพต่อทุกคน</p>	<p>4. ความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น</p> <p>4.1 ประพฤติและปฏิบัติตรงหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ วิธีการที่กำหนด</p> <p>4.2 ถือประโยชน์ของทางราชการหรือส่วนรวมเป็นที่ตั้ง</p> <p>4.3 ตัดสินวินิจฉัย หรือแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล</p>	<p>5. เสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ ทั้งในและนอกหน่วยงาน</p> <p>5.1 ให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น</p> <p>5.2 เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องาน</p> <p>5.3 ให้ความสำคัญ ยกย่องหรือให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน</p>

3. การครองงาน (Managing career) การจัดความสำคัญความจำเป็นของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่องค์การให้ความสำคัญโน้มน้ำหนักผู้ที่เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญเห็นดีเห็นงามด้วยซึ่งเป็นการสร้างผลกระทบที่ดี แก่สังคม องค์การ ตลอดจนประเทศไทย

ด้านการครองงาน				
<p>1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่</p> <p>1.1 ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานงานอยู่เสมอ</p> <p>1.2 มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้ได้รับความสำเร็จ</p> <p>1.3 สนใจและเอาใจใส่งานที่รับผิดชอบ</p> <p>1.4 ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบและที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>1.5 ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน</p>	<p>2. มีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน</p> <p>2.1 มีความรู้และเข้าใจหลักเกณฑ์ วิธีการระเบียบ กฎ ข้อ บังคับ มติ กฎหมายและนโยบาย</p> <p>2.2 มีความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี</p> <p>2.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีปฏิภาณไหวพริบ ในการปฏิบัติงาน</p> <p>2.4 รักและชอบที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ</p>	<p>3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน</p> <p>3.1 มีความสามารถในการคิดริเริ่ม หาหลักการ แนวทาง วิธีการใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน</p> <p>3.2 มีความสามารถในการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น</p> <p>3.3 มีความสามารถในการทำงานที่ยากหรืองานใหม่ให้สำเร็จเป็นผลดี</p>	<p>4. ความพากเพียรในการทำงานและมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ</p> <p>4.1 มีความกระตือรือร้นต้องการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ</p> <p>4.2 มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละ และอุทิศเวลาให้แก่ราชการหรืองานที่รับผิดชอบ</p> <p>4.3 ได้รับความยกย่องในความสำเร็จของงาน</p> <p>4.4 สามารถปฏิบัติงานในภาวะที่มีข้อจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ หรืออัตรากำลังเป็นต้น</p>	<p>5. การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน</p> <p>5.1 การปฏิบัติงานยึดหลักการผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน</p> <p>5.2 การดำเนินงานสอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของส่วนรวมและประชาชน</p> <p>5.3 ใช้วัสดุ อุปกรณ์ และสาธารณูปโภคได้อย่างประหยัดและเหมาะสม</p> <p>5.4 ร่วมมือช่วยเหลือ และประสานงานระหว่างราชการกับประชาชน</p>

หลักธรรมการครองงาน ใช้หลักธรรม ประกอบด้วย โยนิโสมนสิการ, อิทธิบาท 4, การวระ 6, และทศพิชราชธรรม

จากหลักการครองใจคนตามศาสตร์สมัยใหม่ และตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังได้กล่าวมาแล้ว ในหัวข้อนี้จะได้เข้าสู่การบูรณาการการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งมีกรอบการบูรณาการความคิดจากหลักพุทธธรรม เป็นแบบแผนหลักสำหรับการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

การบูรณาการการครองใจคน ด้านการครองตน	
การครองใจตนของศาสตร์สมัยใหม่	การใช้หลักธรรม
1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมี ความ รับผิดชอบ	1. ศีล 5
2. การประหยัดและเก็บออม	2. สติและสัมปชัญญะ
3. การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย	3. หิริและโอตตัปปะ
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา	4. สัปปุริสธรรม 7
5. การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	5. นาถกรณธรรม 10
	6. อริยมรรค มีองค์ 8

การครองตนนี้ อาจกล่าวได้ว่า การที่นักบริหาร นักปกครอง นักการเมือง หรือผู้นำองค์กรจะบริหารบ้านเมือง หรือกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องครองตนหรือตั้งตนให้อยู่ในสุจริตธรรมให้ได้เสียก่อน จึงจะสามารถบริหารคนและบริหารงานได้ผลดี ต้องรู้จักตนเอง คือ รู้จักความสามารถและ ตักเตือนตนเองดังพุทธพจน์ว่า “อตตนา โจทยตตนา นังเตือนตนด้วยตนเอง”⁵

ฉะนั้น เมื่อผู้นำรู้จักตนทั้งในข้อดีและข้อด้อยแล้ว ปรับประยุกต์หลักการบริหารตนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทบทวนความประพฤติตนเองด้วยหลักศีล 5 ข้อ

หลักธรรมของคนดีที่เรียกว่าสัปปริสธรรม ตลอดจนถึง มีหลักโลกบาลธรรม 2 ประการคือ หิริและโอตตัปปะ ความทุจริต จ้อฉล หรือความรุนแรงต่าง ๆ เริ่มจากจิตใจที่ขาดความละอายและเกรงกลัวต่อบาป หิริเป็นธรรมะที่คอยกันไม่ให้บุคคลทำอะไรงงไปลงด้วยอำนาจความโลภ เพราะรู้ว่าผลคือความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้งแก่ตนและสังคม ช่วยให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปกครองและบริหารตนได้ เมื่อปกครองตนได้แล้วก็สามารถในการปกครองคนหรือครองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบูรณาการการครองใจคน ด้านการครองคน	
การครองใจคนของศาสตร์สมัยใหม่	การใช้หลักธรรม
1. มีความ สามารถในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้มาติดต่อกาน	1. ขันติและโลภจะ
2. มีความ สามารถในการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความช่วยเหลือ	2. พรหมวิหาร 4
3. ให้บริการแก่ผู้มาติดต่อกานด้วยความเสมอภาค แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์	3. สังคหวัตถุ 4
4. การเป็นผู้มีความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น	4. อคติ 4
5. การเสริม สร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะทั้งในและนอกหน่วยงาน	5. จริต 6
	6. อปรีหานิยธรรม 7

อาจกล่าวได้ว่า การครองใจคน หรือการบริหารคนนั้น ผู้นำจะต้องรู้จักหรือมีความรอบรู้เกี่ยวกับคนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาว่าใครมีความสามารถในด้านใดเพื่อจะใช้ให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นผู้นำต้องรู้จักจริตของคนที่มีพื้นฐานที่มีความแตกต่างกัน จึงจะสามารถใช้คนให้ถูกกับงานและสามารถที่จะครองใจคนไว้ได้ด้วย

⁵ พ.ศ. (ไทย) 25/35/66

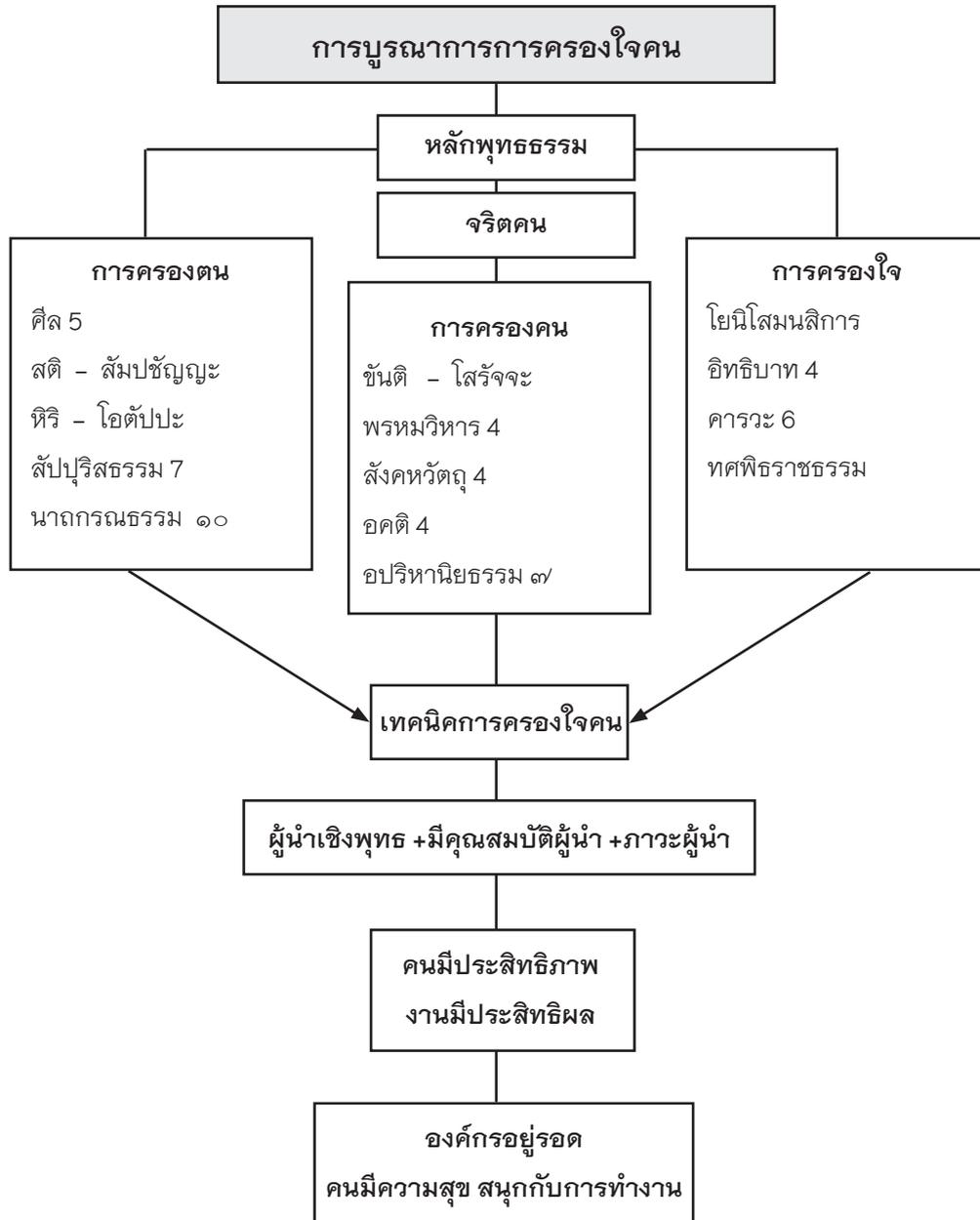
การบูรณาการการครองใจคน ด้านการครองงาน	
การครองงานของศาสตร์สมัยใหม่	การใช้หลักธรรม
1. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	1. โยนิโสมนสิการ
2. มีความรู้ ความสามารถ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	2. อิทธิบาท 4
3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน	3. คารวะ 6
4. ความภาคภูมิใจในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ	4. ทศพิชราชธรรม
5. การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน	

อาจกล่าวได้ว่า ในการครองงาน หรือการบริหารงานนั้นมีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ เทคนิค และคน ในทางหลักการ ตะวันตกนั้นถือว่า ปัจจัยทั้งสองประการเปรียบเสมือนเป็นหัวใจของการบริหารงาน ปัญหาเรื่องคนกับหลักการนี้สำคัญมาก บางครั้งให้ความสำคัญในเรื่องตัวบุคคลจนลืมหลักการ และบางครั้งก็ยึดถือหลักการเสียจนลืมตัวบุคคล การมีหลักการดีและชอบด้วยเหตุผล หากขาดบุคคลที่ดั่งนั้นก็สำเร็จไม่ได้ ในทำนองเดียวกัน หากมีคนซื่อสัตย์ขยันขันแข็งดีแต่ขาดหลักการที่เหมาะสม ความยุ่งยากทั้งหลายก็จะเกิดตามมา ในทางพระพุทธศาสนานั้นเน้นเรื่องความสำคัญของหลักการมาก แต่ในขณะเดียวกันก็

ให้ความสำคัญกับตัวบุคคลด้วย เน้นให้บุคคลสำรวจตรวจตราตัวเอง รับผิดชอบตัวเอง เคารพเชื่อมั่นในตัวเอง ในทางปฏิบัติก็คือคนกับหลักการนี้ เป็นสิ่งที่สมควรระวัง จะต้องแยกแยะระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องงานออกจากกัน มิเช่นนั้นงานจะกลายเป็นสถาบันที่มีการเล่นพรรคเล่นพวกได้ อันเป็นสิ่งที่ไม่สมควรให้เกิดขึ้นในองค์กรต่าง ๆ

รูปแบบการครองใจคนของผู้นำ
เชิงพุทธบูรณาการ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางด้านผู้นำ และหลักการครองใจในพระพุทธธรรม นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการเป็นรูปแบบการครองใจครอง ได้ดังต่อไปนี้

แนวคิดที่นำมาสู่การสร้างรูปแบบการครองใจคนของผู้นำเชิงพุทธบูรณาการจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำในพระพุทธศาสนา ผู้นำและผู้ตามหรือผู้ร่วมงานจะประกอบไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้นแบบที่ดีในเชิงจรรยาบรรณ มีภูมิรู้ภูมิธรรมที่

เหมาะสม รู้จักการวางตน มีจิตในเชิงบวก จึงจะสามารถครองใจคนโดยตรรกะสำคัญคือ “ผู้นำและผู้ตามที่ดีจะต้องสามารถเข้าไปอยู่ในจิตใจของคนได้” จึงจะเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับด้วยความยินดี

วิธีการบูรณาการใช้หลักธรรมในการครองใจคน

<p>การครองตน</p> <ol style="list-style-type: none"> ศีล 5 สติ – สัมปะชัญญะ hiri – โอตตัปปะ สัปปุริสธรรม 7 	<p>วิธีการบูรณาการ</p> <ol style="list-style-type: none"> การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และรับผิดชอบ ประหยัดและอดออม รักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์
<p>การครองคน</p> <ol style="list-style-type: none"> ขันติ – โสรัจจะ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อดติ 4 อุปราณียธรรม 7 	<p>วิธีการบูรณาการ</p> <ol style="list-style-type: none"> มีความสามารถในการประสานสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชาของเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้มาติดต่องาน มีความสามารถในการร่วมงานเป็นกลุ่ม ให้บริการแก่ผู้มาติดต่องานด้วยความเสมอภาคและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะทั้งในและนอกหน่วยงาน
<p>การครองงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> โยนิโสมนสิการ อิทธิบาท 4 คารวะ 6 ทศพิธราชธรรม 	<p>วิธีการบูรณาการ</p> <ol style="list-style-type: none"> รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน ความพากเพียรในการทำงานและมีผลงานเป็นที่น่าพอใจ การคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน

บทสรุป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและผู้ตาม การครองใจคนของผู้นำและผู้ตามตามศาสตร์สมัยใหม่ ผู้นำและผู้ตาม คือบุคคลที่ได้รับการยอมรับศรัทธาเลื่อมใส ที่สามารถเป็นแบบอย่าง ชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามและร่วมงานด้วยความ

เต็มใจ ทำให้ผู้ร่วมงานมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ พฤติกรรมผู้นำหรือผู้ตามเป็นพลังที่สำคัญในการไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ พฤติกรรมผู้นำหรือผู้ตามทำให้เกิดความพึงพอใจและความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติ

งานของบุคคล พฤติกรรมผู้นำหรือผู้ตาม ล้วนมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลและต่อองค์การในการกำกับดูแลการทำงาน ผู้นำและผู้ตามจึงต้องมีความสามารถในการใช้อำนาจให้เกิดประสิทธิผลมีความสามารถในการชักจูงใจบุคคลทุกระดับทุกสถานการณ์ และที่สำคัญผู้นำและผู้ตามต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้ดี และจากความสำคัญในการครองใจคนที่เป็นกระบวนการพัฒนาตนเอง พัฒนาคณะและพัฒนางานที่จะต้องอาศัยภาวะผู้นำของบุคคลนั้น ๆ ที่มีอิทธิพลในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลที่เป็นผู้นำหรือผู้ตาม สร้างตัวแบบและรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ตามหรือผู้ร่วมงานปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการได้ ดังนั้น การครองใจคนจะกระทำได้อย่างขึ้นอยู่กับบุคคลว่าจะสามารถเป็นผู้นำและตามโดยการสร้างภาวะผู้นำได้จริงหรือไม่เพียงใด

การเป็นผู้นำ ผู้ปกครอง นักบริหาร นักการเมือง และผู้ร่วมงาน ที่จะสามารถครองซึ่งกันและกันได้ดีหรือไม่ นั้น ต้องอยู่ในบทสังเคราะห์ 3 ประการ ได้แก่

1. การครองตน (Managing Self) เป็นความสามารถในด้านการบริหารจัดการตนเองในแต่ละวันให้บรรลุเป้าหมายได้สูงสุด มีการกระตุ้นจิตสำนึกของกิจกรรมที่ต้องทำการกระตุ้นชี้นำตนเองให้มุ่งสู่ผลสำเร็จ การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตนเองกล้าเสี่ยงไม่ทอดทิ้งรู้ขีดความสามารถและศักยภาพของตนเองดี เรียกกระบวนการนี้ว่า “มีความเข้าใจในตนเอง”

2. การครองคน (Managing others) ทักษะความรู้ในการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน มีความสัมพันธ์ทางสังคม มีความสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ มอบหมายงานให้ตรงกับทักษะ ความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติแต่ละคน ให้รางวัลตามผลงานที่ปฏิบัติ เรียกกระบวนการนี้ว่า “มีความเข้าใจผู้อื่น”

3. การครองงาน (Managing career) การจัดความสำคัญความจำเป็นของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่องค์การให้ความสำคัญ โนมน้าวผู้ที่เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญเห็นดีเห็นงามด้วย ซึ่งเป็นการสร้างผลกระทบที่ดีแก่สังคม องค์การ ตลอดจนประชาชาติ

แนวคิดหลักการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักธรรม 3 หมวด ได้แก่

1) หมวดธรรมสำหรับการครองตน หรือหลักการบริหารตน ประกอบด้วยหลักธรรม หลักศีล 5, สติและสัมปชัญญะ, หิริและโอตตปปะ, สปัปฺริสธรรม 7 และหลักธรรมนาถกรรมธรรม 10

2) หมวดธรรมสำหรับการครองคน หรือหลักการบริหารคน ประกอบด้วยหลักธรรม ขันติและโสรัจจะ, พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4, อคติ 4 และอธิธานิยธรรม 7

3) หมวดธรรมสำหรับการครองงาน หรือหลักการบริหารงาน ประกอบด้วยหลักธรรม โยนิโสมนสิการ, อิทธิบาท 4, คารวะ 6 และทศพิชราชธรรม

ถ้าหากผู้นำทุกคนทุกหมู่เหล่า ได้เรียนรู้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับ

ผู้นำว่า ผู้นำที่ดีควรมีหลักธรรมข้อใดบ้าง แล้วนำไปประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับองค์กรหน่วยงานหรือสังคมที่ตนนำหรือปกครองอยู่ ก็จักไม่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้นำและจะเป็นผู้นำที่ดีที่พึงประสงค์ คือ มีทั้งความรู้ดี ความสามารถดี และความประพฤติดี ผู้นำที่เก่ง อาจจะมีมาก แต่ที่เก่งด้วยและดีด้วยมีน้อยและเมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ผู้ศึกษาเชื่อว่า ผู้นำและผู้ตามที่ดีจะต้องนำพาองค์กรหน่วยงานหรือสังคม แม้กระทั่งประเทศชาติ ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรนั้น ๆ ได้อย่างแน่นอน

การบูรณาการการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ประกอบด้วย การเข้าใจตน ปฏิบัติตน เข้าใจผู้อื่น ปฏิบัติตน เข้าใจงาน ปฏิบัติงาน ประยุกต์ใช้คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของผู้นำและผู้ตามสู่การปฏิบัติ

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้วิจัยในการครองใจคน ที่อาศัยหลักความคิดทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่ และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในการบูรณาการการครองใจคนเป็นการหลอมรวม ถักทอหลักธรรมการครองตน ครองคน และครองงาน ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในการครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่งเกิดจากการพัฒนาคุณสมบัติพื้นฐานส่วนตน ส่วนคน และส่วนงาน การ

ทำงานด้วยจิตใจที่สงบบนหลักความมีสติและสัมปชัญญะ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่ง ยั่วเยวเกรงอกเกรงใจในเพื่อนร่วมงาน องค์กร มีหลักคุณธรรมจริยธรรม ที่เป็นหลักในการปฏิบัติตนให้เกิดความสุขสงบในจิตใจอันเป็นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดีก่อให้เกิดความก้าวหน้าที่ยั่งยืนต่อตนเอง ต่อคน และต่องาน นำพาสังคมให้เจริญไปในทางที่ถูกต้องเป็นความสงบสุขของสังคม โดยการรู้จักการบูรณาการการครองใจคน ซึ่งต้องพัฒนาให้ครบทุกด้านที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย ซึ่งเมื่อเข้าใจการปฏิบัติต่อตนเอง เข้าใจในการปฏิบัติต่อผู้อื่น และเข้าใจในลักษณะหน้าที่การงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นผู้นำ ผู้บริหาร ผู้ปกครองผู้ร่วมงาน ปฏิบัติต่องานและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า ***“ผู้ที่จะอยู่รอดไม่ใช่ผู้ที่เข้มแข็งที่สุดหรือฉลาดที่สุด ผู้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้วยการปรับตัวตามต่างหากจึงจะเป็นผู้ที่รอด”***

ผู้นำและผู้ตามที่ดีต้องเป็นผู้ที่คอยชี้้นำ คอยกำหนดวิสัยทัศน์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริการและผู้รับบริการ คอยกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ เพื่อผลักดันให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานที่มีอยู่อย่างเต็มที่ และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งหลักการในการทำงานและการประพฤติตนเพื่อสร้างศรัทธาให้กับบุคลากรและชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสุขสงบก้าวไปสู่สังคมที่น่าอยู่อาศัยตลอดกาลปาวสาน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดของศาสตร์ต่าง ๆ ที่บูรณาการการครองใจคนสู่ประชาคมอาเซียน (AEC)
2. ควรมีการทำวิจัยในลักษณะของความคิดเห็นของบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในสังคมต่าง ๆ เปรียบเทียบกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. ศึกษาวิจัยรูปแบบภาวะผู้นำของชุมชน ที่มีความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์และภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 546, ม.ป.ป.
- พันเอก ธงชัย แสงรัตน์. **ปริญาในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร:รุ่งเรืองการพิมพ์, 2548.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ**, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สหธรรมิก, 2547.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 1549.
- 16 ทะลามะ และ ลอเรนซ์ แวนแดน มิวเซนเบิร์ก, ศมณ สุวรรณรัตน์ (แปล), **วิธีแห่งผู้นำ**, กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์เนชั่นบุคส์, 2552.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร:ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, 2541.
- พระเทพปริยัติเมธี, **ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย**. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์นครสวรรค์, 2553.
- พระมหาศยาม ราชวัตร. **การศึกษาเปรียบเทียบไตรสิกขาในคัมภีร์วิสุทธิมรรคกับคัมภีร์วิสุทธิมรรค**.วิทยานิพนธ์ อักษรมหาบัณฑิต”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.
- Campbell j.devid. **organizations and thebusiness environment**. oxford;butterworth Heinemann, 1997.
- Burdy j.raymond. **fundamental of leadership readings**. Massachusetts : Wesley publishing co., 1972.
- Franklin covey. **the four roles leadership**. Usa : flanklin covy co.,ltd., 1999.